

ปรับเปลี่ยนวิถีเกษตรดั้งเดิม มาทำเกษตรใหม่ มีกินมีใช้ยั่งยืน

ตลอดหลายปีที่ผ่านมาเกษตรกรต่างมุ่งหน้าผลิตสินค้าเกษตรกันในเชิงอุตสาหกรรม คือการเพาะปลูกพืชชนิดเดียวปริมาณมาก ๆ ไม่ว่าจะเป็นการทำนาไร้อ้อย ปลูกข้าวโพด สวนยางพารา ปาล์มน้ำมัน ฯลฯ ซึ่งก็เป็นประโยชน์ในแง่ของการจัดการที่สะดวกและรวดเร็ว รวมถึงผลผลิตที่ออกพร้อมกันในคราวเดียวก็ทำให้การซื้อขายทำได้ง่ายด้วย แต่ทว่าการผลิตรูปแบบนี้เกษตรกรมีความเสี่ยงหากเกิดการระบาดของโรคและแมลงซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายที่รุนแรงได้ อีกทั้งหากราคาผลผลิตตกต่ำเกษตรกรก็ประสบปัญหาขาดทุนทันที ที่ผ่านมาก็เกิดเหตุการณ์ในลักษณะนี้บ่อย ๆ

การเพาะปลูกพืชเชิงเดี่ยวในแปลงขนาดใหญ่มาก ๆ ยังส่งผลให้วิถีชีวิตของเกษตรกรเปลี่ยนไปด้วย เนื่องจากเกษตรกรต้องดำเนินกิจกรรมซ้ำ ๆ แค่อ่างเดียวในแต่ละวันนานนับปี ซึ่งไม่ต่างจากผู้ทำงานอยู่ในโรงงาน ทำให้ไม่มีเวลาที่พบปะผู้คน ร่วมงานบุญหรือประเพณีต่าง ๆ ที่มีในท้องถิ่น รวมทั้งดำเนินกิจกรรมตามความชอบของตัวเอง ทั้งที่ชีวิตในภาคการเกษตรต้องมีอิสระมากกว่าอาชีพอื่น และควรมีความสุขมากด้วยเนื่องจากอยู่ใกล้ชิดกับธรรมชาติ และยังหากต้องเผชิญกับปัญหาผลผลิตและราคาค้างแล้วก็ทำให้เกษตรกรเกิดความเครียดได้ง่าย ซึ่งนับเป็นปัญหาสำคัญที่หลายคนไม่ได้คำนึงถึง

แต่สำหรับ คุณสมหมาย บรรณา เกษตรกรมากด้วยประสบการณ์ หมู่ 5 ตำบลคลองขุด อำเภอเมือง จังหวัดสตูล (โทร. 08-4269-556) ได้ตระหนักดีว่าการทำเกษตรเชิงเดี่ยวไม่ได้ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองและครอบครัวดีขึ้นอย่างที่เข้าใจ เพราะจากประสบการณ์ที่ได้ทำมาอย่างเดียวในพื้นที่กว่า 30 ไร่ ที่เป็นมรดกของครอบครัว ซึ่ง

แต่ละรอบการผลิตต้องใช้ต้นทุนสูงทั้งค่าปุ๋ย ค่ายา ค่าจ้าง ตั้งแต่การปลูกไปจนถึงการเก็บเกี่ยว มีผลกำไรหรือไม่มากนัก ยิ่งหากปีไหนราคาข้าวตกต่ำก็ต้องทนแบกรับกับการขาดทุนกันไป

"แม้หันมาทำสวนยางพาราบนพื้นที่ใหม่ประมาณ 15 ไร่ แต่ก็ไม่ได้คอบใจเช่นกัน เพราะยางพาราที่หลายคนเข้าใจว่าสามารถกรีดยางได้ให้ทุกวันนั้น ก็ยังเป็นอะไรที่ไม่แน่นอน เนื่องจากหากวันไหนฝนตกทำให้กรีดยางไม่ได้ก็ขายไม่ได้วันนั้นไป ยิ่งช่วงหลังราคายางพาราไม่สู้ดีนัก จึงทำให้อังครระหนังกว่าการเพาะปลูกพืชชนิดหนึ่งชนิดใดเพียงอย่างเดียว เป็นอะไรที่ยังไม่มั่นคงเลย อีกทั้งยังทำให้ชีวิตเหมือนต้องคอยรับใช้ในสิ่งที่ตัวเองทำตลอดเวลา ไม่มีอิสระ จึงเริ่มมองหาสิ่งที่มาแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นตรงนี้"

คุณสมหมายบอกว่า ประมาณปี พ.ศ. 2540 มีโอกาสรับฟังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่ที่มีการจัดสรรพื้นที่เพื่อมาดำเนินการเกษตรหลากหลาย ทั้งปลูกพืช

เลี้ยงสัตว์ เลี้ยงปลา ซึ่งตนเองเห็นว่า เป็นแนวทางที่สร้างความยั่งยืนในอาชีพเกษตรและพึ่งพาตนเองได้จริงได้น้อมนำมาปฏิบัติ โดยแบ่งพื้นที่สวนยางพาราจำนวน 5 ไร่ เพื่อมาปลูกไม้ผลอย่างลองกอง เงาะ มังคุด ทูเรียน มะนาว ฯลฯ พร้อมด้วยไม้ไม่ ปลูกผักชนิดต่าง ๆ ขุดปลูกลี้นปลาลี้นเปิด ไก่ไข่ นกกระทา ปลูกและเลี้ยงทุกอย่างที่สามารถนำมาทำเป็นอาหารได้ และเมื่อมีผลผลิตก็นำมาบริโภค เหลือก็นำไปจำหน่ายสร้างรายได้ให้อีกทางหนึ่ง

"ในอดีตเราปลูกข้าว ซึ่งเป็นเกษตรเชิงเดี่ยว ใช้ปัจจัยการผลิตเยอะมาก ค่าแรงงานก็สูง ผลผลิตที่ได้มาไม่คุ้มค่าเลยปรับเปลี่ยนจากทำนาทำสวนยาง พร้อมกับศึกษาถึงวิธีการลดต้นทุน โดยเฉพาะปุ๋ยซึ่งมีราคาสูงมาก ก็ได้ศึกษาวิธีการทำปุ๋ยหมักจากพัฒนาที่ดิน ทำให้สามารถใช้วัตถุดิบที่มีในท้องถิ่นมาทำเป็นปุ๋ยหมักได้ ก็ลดต้นทุนลงได้ส่วนหนึ่ง แต่อย่างทีกล่าวแล้วว่าปลูกยางมีความเสี่ยงช่วงฝนตก กรีดยางไม่ได้ ทั้งราคาก็ค่อนข้างผันผวน จึงได้แบ่งพื้นที่มาปลูกพืชชนิดอื่น ๆ ตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ ก็ทำให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ ไม่ต้องจ้อพ้อค้าคนกลางเหมือนในอดีตที่มีแค่ยางเพียงอย่างเดียว ทำให้ชีวิตกลับมาดีขึ้น ได้มาใกล้ชิดกับครอบครัวและร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีอยู่ในพื้นที่กระทั่งปัจจุบันนี้"

คุณสมหมายบอกว่า ช่วงที่เริ่มทำเกษตรทฤษฎีใหม่แรก ๆ ชาวบ้านทั่วไปไม่เห็นด้วยสักเท่าไร เนื่องจากมองว่าเหมือนเป็นการผลิตที่ไม่ได้มองตลาด ปลูกอย่างละเล็กละน้อยแล้วจะไปขายให้ใครได้ ซึ่งก็ได้พิสูจน์ให้เห็นว่า เมื่อมีผลผลิตแล้วก็ได้นำผลผลิตอย่างละเล็กละน้อยไปวางจำหน่ายในตลาด ซึ่งก็มีผู้คนมาซื้อทั้งยังจำหน่ายได้ราคาด้วยเนื่องจากเป็นผู้กำหนดราคาเองอย่างฝัก ราคาไม่ต่ำกว่า 1 กิโลกรัมละ 50 บาท ชาวบ้านก็เริ่มหันมาทำตามและรวมกลุ่มกันเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์ โดยมีคุณสมหมายเป็นศูนย์กลาง พร้อมทั้งเป็นสวนให้เป็นที่ศูนย์เรียนรู้ให้ผู้สนใจมาศึกษาดูงานด้วย

"ปัจจุบันยังคงทำสวนยางอยู่ประมาณ 10 ไร่ในแต่ละวันมีรายได้จากสวนยางประมาณ 1,000 บาท ยังถือเป็น

อาชีพที่ค้ำจุนชีวิตได้ สำหรับพื้นที่ 5 ไร่ที่ดำเนินการเกษตรทฤษฎีใหม่ มีรายได้ทุกวันเช่นกัน เฉลี่ยประมาณ 500-600 บาท ซึ่งก็ถือเป็นรายได้ที่ค่อนข้างดี ยังไม่นับรวมรายจ่ายในครอบครัวที่ลดลงไปจากการไม่ต้องซื้อปัจจัยจากภายนอกด้วย ที่สำคัญไม่ว่าฝนจะตกหรือแดดจะออก ก็ยังมีผลผลิตไปจำหน่ายสร้างรายได้ และหากผลผลิตอย่างหนึ่งราคาตกก็มีผลผลิตอีกอย่างที่มีราคาดีหมุนเวียนอยู่อย่างนี้ตลอด ถือเป็นความมั่นคงในอาชีพเกษตรอย่างแท้จริง"

คุณสมหมายบอกว่า จริง ๆ แล้วเรื่องราวเกษตรกรรมในลักษณะนี้ไม่ใช่เรื่องใหม่เลย ในอดีตผู้คนก็อยู่กับแบบพอมือพอกิน ปลูกพืชเลี้ยงสัตว์หลากหลายชนิดเพื่อบริโภคและจำหน่าย มีไม้ผลหลากหลายชนิดก็กินตามฤดูกาล แต่ทว่าช่วงที่ยางพารามีราคาดี ทำให้ผู้คนเลือกที่ตัดต้นไม้ทิ้งแล้วหันมาปลูกยางพาราทั้งหมด ทำให้ความหลากหลายของอาชีพเกษตรกรรมในพื้นที่ลดลงไป แต่สำหรับตนเองมองว่า ไม่ว่าสินค้าเกษตรจะถูกหรือแพง ไม่ควรทำลายทิ้งหรือว่าต้องปลูกเพิ่ม เพราะวันนี้อาจดีวันหน้าราคาก็ต่ำได้ แต่ควรต้องปลูกไว้ให้หลากหลายเพื่อกระจายความเสี่ยงและไม่ควรทำอะไรที่มากเกินไปด้วย

ปัจจุบันผู้คนส่วนใหญ่ในตำบลก็เริ่มตระหนักแล้วว่าการทำเกษตรเชิงเดี่ยวมีความเสี่ยงเกินไปในการดำเนินชีวิตแบบเกษตรกร หากแต่ต้องทำให้หลากหลาย พร้อมหาวิธีพึ่งพาตนเองให้ได้มากที่สุด ทำให้มีการรวมกลุ่มกันจัดตั้งเป็นธนาคารปุ๋ยอินทรีย์ เพื่อผลิตปุ๋ยไว้ใช้เอง โดยได้รับการสนับสนุนข้อมูลความรู้และปัจจัยการผลิตอย่างปุ๋ยฟอสเฟตและสาร พค. 1 จากกรมพัฒนาที่ดิน แต่วัตถุดิบที่นำมาใช้หลัก ๆ ก็หาในพื้นที่ ซึ่งทำให้ได้ปุ๋ยอินทรีย์คุณภาพดีและมีราคาไม่สูงมาก เฉลี่ยเพียงกิโลกรัมละ 5-6 บาท เท่านั้น ช่วยลดต้นทุนของเกษตรกรลงได้มาก

"สำหรับปุ๋ยอินทรีย์ที่ทางกลุ่มร่วมกันผลิต วัตถุดิบหลัก ๆ คือ ทะลายปาล์ม แต่ละรอบการผลิตจะใช้ทะลายปาล์มประมาณ 20 ตัน มูลไก่ 7 ตัน ฟอสเฟตประมาณ 500 กิโลกรัม สาร พค. 1 ใช้ตามจำนวนของปุ๋ย (1 ของ/1 ตัน) ผสมคลุกเคล้าให้เข้ากัน หมักทิ้งไว้ประมาณ 15 วัน จากนั้นกลับกองพร้อมฉีปนด้วยน้ำหมักชีวภาพ แล้วหมัก

ทิ้งไว้จนกว่าความร้อนจะลดลง ปกติใช้เวลาหมักรวมประมาณ 40-60 วัน ก็นำไปใช้ได้"

คุณสมหมายบอกว่า ส่วนมากก็เป็นเกษตรกรสมาชิกที่นำไปใช้กับการเพาะปลูกของตนเอง หากเป็นพวกพืชผักก็สามารถนำไปหมักไปเป็นวัสดุปลูกได้เลย ทำให้ผักเจริญเติบโตได้ดี โดยที่ไม่จำเป็นต้องใช้ปุ๋ยเคมีเลย แต่หากเป็นยางพาราใช้ประมาณ 3 กิโลกรัม/ต้น หรือปาล์มน้ำมันใช้ประมาณ 5 กิโลกรัม/ต้น โดยใส่เพียงปีละ 1 ครั้งเท่านั้น อย่างไรก็ตามมีเกษตรกรพื้นที่อื่น ๆ ส่งจองปุ๋ยที่ทางกลุ่มผลิตขึ้นมาด้วย ทำให้แต่ละรอบการผลิตมีกำไรจากการจำหน่ายปุ๋ยประมาณ 70,000-80,000 บาทเลยทีเดียว เป็นการพึ่งพาตนเองพร้อมกับสร้างรายได้ในคราวเดียว ๑

